

פרייצת הדרדך

היא אמרה: ככה זה. זהו המצב. אין מה לעשות. אין ברירה. העיקר שאנחנו יודעים איפה אנחנו עומדים, ושכל אחד מאיתנו יידע מה תפקידו.

זרים השתאו תמיד למראה הישראלי האמין, שמצב זה אינו מפחיד אותו. לרבים היה נדמה כי הישראלי ממש נהנה מן הסכנה המתמדת שבה הוא חי, כיחיד וכחלק מאומה הנתונה במצור.

ההסבר לכך הגיוני בתכלית: המצב הזה לא הפחיד את הישראלי, כי הוא רגיל אליו מלידה. מצב רגיל אינו יכול להפחיד. מצב מוכר, שבו יודע כל אחד מה לעשות ומהן הבעיות, משרה אווירה של ביטחון. מפחיד דווקא המיקרה ההפוך: כאשר קורה משהו, המפח את המצב הקיים, שאין לספל בו בכלים הישנים.

זהו הפאראדוקס של ציבור החי מדורידר רות כמצב של מילחמה: לא המילחמה מפיחידה אותו, אלא דווקא השלום. לא מפני שיש הוא אוהב את המילחמה, או שונא את השלום. אלא מפני שהמילחמה היא המצב הקבוע, המוכר היטב — ואילו השלום הוא מצב לא-נודע, בלתי-מוכר, ועד כן מבלבל ומפחיד.

לא רצו להאמין, עד לרגע האחרון, שמתנות-המוות אמנם קיימים ומתפקדים. היהודים בארץ-ישראל ובארצות-הברית לא האמינו שהידיעות על הזוועות יכולות להיות נכונות, והתעלמו מהן במשך שנים. המציאות הנוראה החדשה, שלא היה כדוגמתה בהיסטוריה של העת החדשה, לא התאימה לשום תבנית קיימת.

עולם-המושגים של העם יכור היה לספוג פוגרומים, רדיפות, הוצאות-להורג — כי אלה היו מוכרים. אך הוא שבת מוד פני ההריגה השיטתית של מיליונים, שהיתה תופעה חדשה לגמרי.

העולם כולו נגדנו

ר פרום תשנ"ח, היתה קיימת בישראל תבנית נפשית ברורה וקבועה. היא השתקפה בכל עמוד של חדשות ביומון, בכל שידור של חדשות ברדיו וכי טלוויזיה. בכל גאום של פוליטיקאי, בכל שיר, ספר ומחזה — מילבד כמה חריגים מרגיזים, צורמים ומעוררי שינאה.

ניתן היה לתמצת תבנית נפשית זו בכמה סיסמות שגור רות: העולם כולו נגדנו. האויב זומם לכלותנו. כל מה שהערבים רוצים באמת זה לזרוק אותנו לים. אין ביכלל פלסטינים.

ר הישבתו במישרד-הביטחון, מול מפה גדולה של המרחב, ישב איש-השנה תשנ"ח באחד מימי השנה והירהר בקול רם:

„הצרה עם היהודים היא שהם חיו מאות בשנים בגטו, ושהם התרגלו לזה.

„בארץ לא היה לנו אף פעם שלום. ביגלל המילחמה, היתה המדינה מנותקת מאז יומה הראשון מכל השכנים שלה. מצב-המילחמה גרם, למעשה, לכך שבארץ המשכנו לגור בגטו, המוקף בחומות.

„עכשיו בא סאדאת ואומר לנו: אפשר לצאת מן הגטו. אפשר לעשות שלום ולצאת החוצה. אפשר להרוס את החומות שיש בנינו ובין המיזרח התיכון.

„אבל העם הזה התרגל להיות בגטו, והרעיון הזה, שאפשר להיות בני חומות, מפחיד אותו.”

כך הסביר לעצמו עזר וייצמן את התופעה הפסיכולוגית הבולטת ביותר של השנה. אפשר לקרוא לה: „פחד השלום”.

אחרים קוראים לה: „הדם השלום”.

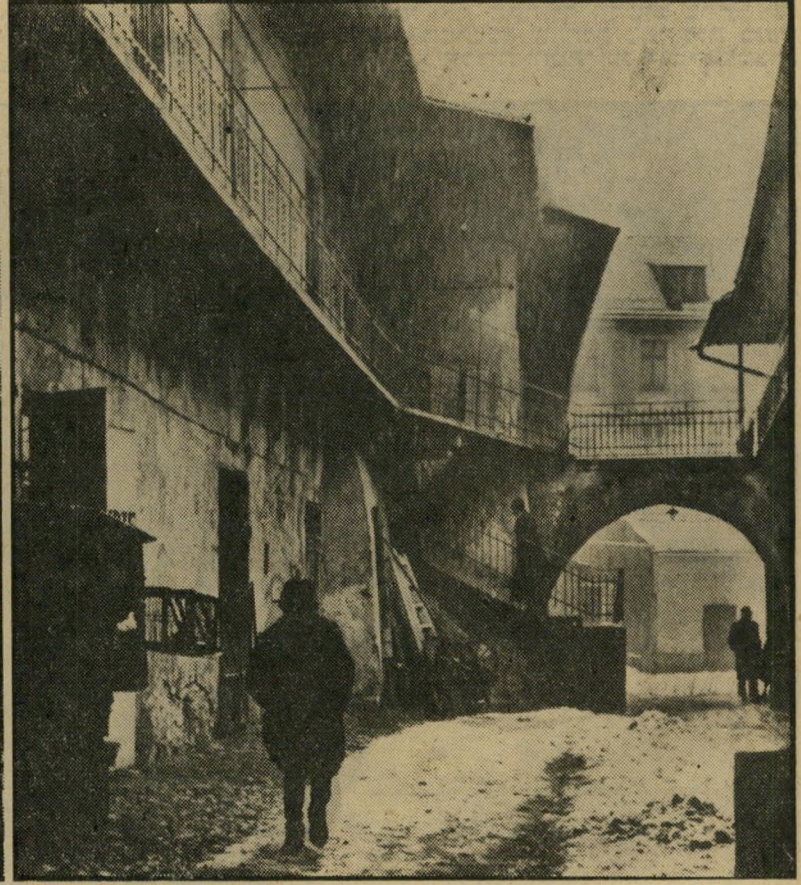
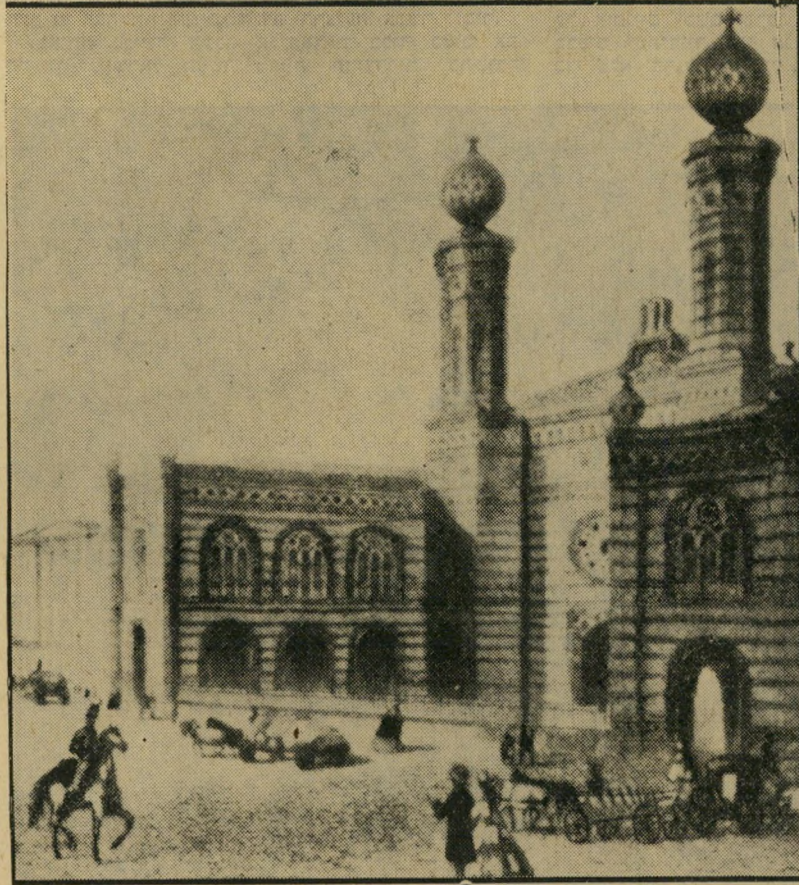
אי בים מפיחיד

ר כל עם, כמו לכל אדם, יש תבנית נפשית. המסדירה את עולם מושגיו ומחשבותיו.

תבנית זו היא תוצאה של מסורת, חינוך, נסיון-חיים. היא דרושה כדי לאפשר לבעליה להתגבר על שפע הרשמים והמידע, המציפים אותו מדי יום, ולהעניק לו את ההרגשה

הגטו החמוש

ה אם מוקרה הוא שהמיפעל הציוני הכביר, שגולד כהתקוממות נגד הווי הגטו היהודי, ושמטרתו

הכניסה לגטו קראקוב בפולין, במאה ה-18, ובית לידתו של הרצל בבודפשט *

העיקרית היתה לחסלו, הקים בארץ מיבנה דמוי-גטו? יש, כמובן, הבדלים עצומים בין מדינת-ישראל, כפי שהיתה בראשית תשנ"ח, ובין הגטו היהודי הקלאסי בוונציה של ימי-הביניים, או הגטו היהודי במיזרח-אירופה במאה שעברה.

ישראל היא מדינה ריבונית. היא הגשימה את אחת המטרות החשובות של הציונות: לאפשר ליהודים להיות אדונים לגורלם. יש לה צבא. היא יכולה להתגונן, ואף לתקוף ולכבוש.

אך כמיבצר במצור, החי במילחמה עם כל

* משמאל, בתמונה, ליד בית-הכנסת ברחוב טאבאק.

אש"ף זה חבורה של רוצחים. כשבאנו נגה, היתה הארץ ריקה. ארץ-ישראל הקיאה את כל העמים שניסו להיאחז בה. מפני שזוהי הארץ של העם היהודי.

כל הכבוד לצה"ל. הם לא ישלימו לעולם עם קיומנו. אנחנו ננצח בכל המילחמות. המוח היהודי הוא החכם ביותר בעולם. החייל הישראלי (או הטייס הישראלי, או הטנקיסט הישראלי) הוא הטוב ביותר בעולם.

אף פעם לא יהיה שלום. תבנית זו נשאה בחובה חוות קשה. אך היא גם העניקה לבעליה הרגשה טובה של בני מחון עצמו.

או האשלייה — שהוא חי בעולם מסודר, שבעיותיו מוכרות לו. הרגשה זו מעניקה לו את הביטחון העצמי הדרוש לו כדי לתפקד כראוי.

בליעדיה, היה חי בפחד מתמיד.

התבנית הנפשית הזאת מקיימת את עצמה. מכל פרטי המידע והרשמים המגיעים אליה, היא קולטת רק את אותם המתאימים לה. פוסלת את האחרים.

עם שלם, כמו אדם יחיד, יכול להתעלם מעוברת חדשה, שנודעה כגודל הר, אם אינה מתאימה לתבנית הנפשית הקיימת שלו — וזהתרכז באותה שעה בערימת-החץ מוכרת.

רק כך ניתן להסביר את התעלמותו של העם היהודי מן העובדות הנוראות של השואה. כאשר זו כבר היתה בעיצומה, היהודים שבתחום השגתה של המיפלצת הנאצית